

7 Järjestötoiminnan tulevaisuus

Järjestöjen supistuvat valtionavustukset

UUODEN 2024 ALUSTA järjestöjen valtionavustukset siirtyivät kokonaisuudessaan valtion yleiskatteelliseksi budjettirahoitukseksi (Valtion talousarvioesitykset, 2024). Aiemmin toiminnot rahoitettiin Veikkaus Oy:n tuotoilla. Uusi rahoitusmalli linjattiin parlamentaarisesti. Tavoitteena oli turvata aiemmin rahapelien tuotoilla toimineille avustuksensaajille ”ennustettava, vakaa ja edunsaajien autonomian turvaava riittävä rahoitus”. Eri alan järjestöjen valtionavustusten tasoksi määriteltiin vuosille 2024–2026 Veikkauksen pitkän aikavälin tuottokehityksen pohjalta 990 miljoonaa euroa. Jatkossa hallitus määrittelee avustustason kehyskaudelle ja vuotuisen määrärahan budjettikäsittelyssä. Eri ministeriöiden jakamiin avustuksiin ei sovelleta enää aiempia jakosuhteita, jossa sosiaali- ja terveysjärjestöjen osuus avustuksista oli 43 prosenttia. (Valtioneuvosto 2022; STEA 2024.)

Vuoden 2024 valtionavustusten kokonaismäärä sosiaali- ja terveysjärjestöille on 383,6 miljoonaa (STM 2024). Vuodesta 2025 lähtien valtionavustus on vuosittain noin 25 miljoonaa vuoden 2023 tasoa pienempi, kun veteraaneille osoitettu rahoitus supistuu. Tilannetta tasoittaa vuosina 2024–2026 Raha-automaattiyhdistykseltä siirtyneiden jakamattomien voittovarojen purku. (Valtiovarainministeriö 2023.)

Vuodesta 2027 lähtien valtionavustuksia on tarkoitus leikata tuntuvasti, vuoden 2023 tasoon verrattuna 100 miljoonalla (hallitusohjelma 2023). Mikäli avustusten supistuminen kohdistuu tasaisesti kaikkiin avustuksen saajiin, tarkoittaa se avustuksen pienenemistä noin neljänneksellä. Leikkaukset tuskin kohdistuvat samansuuruisina jokaiseen järjestöön. Yksittäisten järjestöjen tilanne ilmenee vuoden 2024 lopussa vuoden 2025 avustusehdotuksen yhteydessä ilmoitetuista seuraavien vuosien ohjeellisista jatkoavustuksista (Valtioneuvoston asetus sote-alan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta 2023/1059, 6§).

Erityiset riskit järjestöjen talouden kannalta

69 prosenttia vastaajista eli 81 valtakunnallisen järjestön johtajaa näkee järjestönsä talouden kannalta erityisen suuria riskitekijöitä. Muita yleisemmin taloudellisia riskejä tunnustetaan lastensuojelu- (85 %) ja päihdejärjestöissä (78 %). Merkittäviä taloudellisia riskejä ennakoidaan vuoden 2024 alussa hieman vuosia 2022 ja 2020 enemmän, ja selvästi enemmän kuin tätä aiempina vuosina (taulukko 1). Vuoden 2018 tuntuvasti myönteisempiin arvioihin ovat todennäköisesti vaikuttaneet vuodesta 2017 lähtien jakamattomista rahapelitoiminnan voittovaroista tehdyt ylimääräiset STEA-avustukset (STM 2019; Liikanen, Hyssälä, Kivistö, Soininvaara, Wideroos & Pekkarinen 2021).

TAULUKKO 1.

Erityisen suuria taloudellisia riskejä arvioineiden osuus vuosina 2012–2024.

Vuosi	Erityisen suuria taloudellisia riskejä	Kysymykseen vastanneita
	%	n
2024	69	118
2022	66	113
2020	64	104
2018	43	79
2016	50	93
2014	61	95
2013	56	78
2012	57	88

Taloudellisina riskeinä on aiempina vuosina nähty toistuvasti STEA/Ray-rahoitusriippuvuudesta kumpuava huoli avustusten tasosta, avustusehdoista ja avustusjärjestelmään viimeisen vuosikymmenen aikana toteutetuista isoista muutoksista. Toisaalta palveluja tuottavia järjestöjä ovat pohdituttaneet kilpailutukset ja ostopalvelujen tulevaisuus.

Nyt valtaosa vastaajista nostaa avoimissa vastauksissaan esille julkisen rahoituksen, erityisesti STEA-avustusten epävarmuuden ja hallitusohjelmaan kirjatut leikkaukset. Osa järjestöjohdosta perustelee riskin mittavuutta järjestönsä suurella STEA-avustusriippuvuudella. Näköalattomuutta tuo vaihtoehtoisten rahoitusmuotojen puute.

”Valtionavustusten tulevaisuus vuonna 2027.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Julkisen rahoituksen tulevaisuus. Meillä ei ole merkittävää omaa varainhankintaa, joten olemme hyvin riippuvaisia julkisesta rahoituksesta.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Avustuspäämäärärahojen leikkaus pahimmillaan lamauttaa järjestöimme toiminnan. Stea-avustus on toimintamme kannalta erittäin merkittävä, enkä tällä hetkellä näe sille realistista korvaajaa.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Toinen ajankohtainen riski kohdistuu hyvinvointialueiden rahoitukseen. Osa tästä koskee hyvinvointialueiden avustuksia yhdistyksille, mutta vielä yleisemmin huolta kannetaan hyvinvointialueiden heikosta taloudellisesta tilanteesta, mikä vähentää palveluostoja järjestöiltä.

”STEA:n avustustason muutokset sekä hyvinvointialueiden ostojen väheneminen.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Järjestöavustusten leikkaukset, hyvinvointialueiden kilpailutukset ja niissä pärjääminen (sielläkin vähenevät resurssit), varainhankinnassa menestyminen (kisailijoita tulee koko ajan enemmän)”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Järjestöjohdon esille nostamissa riskeissä leimallista on järjestöjen rahoituksen pitkäjänteisyyden puute. Joillakin järjestöillä se näkyy turvautumisena vaihteleviin lahjoitusvaroihin. Taloudelliset riskit konkretisoituvat myös kallista peruskorjausta edellyttävissä kiinteistöissä ja vaikeuksissa rekrytoida ja pitää osaavaa henkilöstöä järjestön palveluksessa.

”Lahjoitusten huono ennustettavuus”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Rahat eivät riitä nykyisen suuruisen työntekijämäärän säilyttämiseen. Kiinteistö, jossa toimistomme sijaitsee, on vanha ja siihen kohdistuu huomattavia korjaustarpeita.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Valtionavustusleikkausten vaikutus järjestöjen toimintaan

Järjestöjen valtionavustuksiin vuodesta 2027 lähtien suunnitellut leikkaukset ovat tällä hetkellä järjestöjen suurin huolenaihe ja samalla merkittävin tulevaisuuden uhka toiminnalle. Järjestöjen talouden tai erityisesti valtionavustusten leikkaukset mainitsee tekstivastauksissaan järjestöjohtajista 48 prosenttia suurimpana nykyisenä huolenaan. Lähivuosina kielteiset vaikutukset korostuvat entisestään: avustusleikkauksia pitää järjestöjen toiminnan suurimpana uhkana 67 prosenttia valtakunnallisten järjestöjen johdosta ja 64 prosenttia alueellisista järjestötoimijoista.

Vastaajat ottivat strukturoidussa kysymyksessä erikseen kantaa valtionavustusleikkausten vaikutuksiin järjestönsä toimintaan. Järjestöjohdosta 62 prosenttia arvioi noin neljänneksen leikkauksen valtionavustuksiin vaikuttavan järjestönsä toimintaan tulevaisuudessa erittäin paljon ja 25 prosenttia paljon (ks. kuvio xx). Aluevastaajista vaikutukset yhdistykselleen arvioi yhtä mittaviksi 79 prosenttia. Valtakunnallisista järjestöistä vain kaksi prosenttia ja alueellisista järjestötoimijoista viisi prosenttia katsoo avustusleikkauksilla olevan toimintaansa vain vähäisiä vaikutuksia.

Lastensuojelun ja nuorisokasvatuksen saralla työskentelevät järjestöt ennakoivat avustusleikkausten vaikutukset muita toimialoja mittavammiksi. Järjestön taloudellinen tilanne näkyy puolestaan valtakunnallisten järjestöjen arvioissa. Avustusleikkausten vaikutukset arvioidaan muita järjestöjä suuremmiksi pienimmissä, alle puolen miljoonan budjetilla toimivissa valtakunnallisissa järjestöissä: niistä 96 prosenttia pitää vaikutuksia erittäin suurina tai suurina, kun osuus yli viiden miljoonan budjetilla toimivista järjestöistä on 77 prosenttia.

”Hallitusohjelmassa vuodelle 2027 kaavailtu 100 miljoonan euron leikkaus STEA-avustuksiin on merkittävin huolenaihe sekä koko toimialan että oman järjestömme osalta.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Vastaajat toivat esille epäsuhdan järjestön toiminnan kasvavan tarpeen ja supistuvan avustustason välillä. Samalla kun järjestöjen avustustaso on pysynyt ennallaan tai jo supistunut – ja uhkaa vähetä tuntuvasti lähivuosina – on yleinen kustannustaso noussut merkittävästi.

”Rahoituksen heikkeneminen ja mielenterveysongelmien kasvu ovat erittäin haastava combo toiminnassamme.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Järjestörahoituksen tulevaisuus huolestuttaa: meillä on aidosti kasvava tarve ja kohderyhmä: tämä yhdistettynä väheneviin resursseihin on haastava yhtälö. Mietityttää myös se, että rahoituksen tulevaisuuden huolet voivat kapeuttaa näkökenttää. Toiminnan ei pitäisi ohjautua resursseista, nykyisistä tai tulevista käsin, vaan tarpeesta.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Vastaajilta ei tiedusteltu erikseen, millaisia keinoja on jo käytetty tai suunnitteilla tulevien leikkausten kompensoimiseksi. Silti osa vastaajista toi esille, että on etsitty korvaavia rahoituslähteitä tai että niitä on vaikea löytää. Rahoitusleikkausten uhka konkretisoituu eri tavalla henkilöstömäärältään ja taloudeltaan eri kokosiin järjestöihin. Henkilöstömäärältään ja taloudeltaan pienet järjestöt korostavat, ettei vähäisestä henkilöstömäärästä ja rahoituksesta ole mahdollisuuksia nipistää niin ettei toiminta kärsi merkittävästi tai jopa lopu kokonaan. Suurempien järjestöjen vastaajista muutamat kertovat puolestaan, että järjestö on jo järkiperaistännyt hallintoaan, toimitilojaan tai lisännyt digitaalisia palvelujaan, joten tällaisilla keinoilla ei ole enää mahdollista kompensoida mittavia avustusleikkauksia. Paikoin vastaajat pohtivat järjestöjen yhteisiä hallinto- ja muita palveluja tai jopa järjestöjen yhdistämistä.

”[...] Lähes yhtä huolestuttavaa on järjestön rahoituksen tulevaisuus: pienelle valtakunnalliselle järjestölle rahoituksen säilyminen on elinehto, sillä supistamisen varaa ei juuri ole, eikä toiminta onnistu vapaaehtoisvoimin.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Joudumme kilpailemaan entistä laajemmin erilaisista kaikille avoimista rahoituksista. Tähän on jo lähdetty etupainotteisesti, jotta vaikutusta ei olisi muuhun kuin rahoituksen hankinnan ja käytön monimutkaistumiseen entisestään.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Järjestöt voivat myös tehdä tehostamistoimia, jotta haittavaikutuksia ihmisille ja heidän hyvinvoinnilleen ei tule (vrt. yhdistysten määrä ja sen supistaminen yhdistämällä toimintoja, toimitilojen karsiminen ja yhdistäminen, tekoälyn käyttöä, toimintojen yhdistäminen (vrt. kohdennetut avustukset jne)).”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Mahdollisesti olisi hyvä tarkastella yhden suuremman kokonaisuuden rakentamista yhdessä toisten toimijoiden kesken, mikä väistämättä johtaisi katvealueisiin nykyisissä palveluissa.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Valtakunnallisten järjestöjen johdolta ja alueellisilta järjestötoimijoilta tiedusteltiin, mitä leikkaus valtionavustuksiin tarkoittaisi järjestön oman toiminnan sekä kohderyhmien ja heidän hyvinvointinsa kannalta. Monessa järjestössä on jo ennakoitu, miten valtionavustusten leikkaus näkyisi järjestön toiminnassa. Toimenpiteiden suunnittelua vaikeuttaa toistaiseksi se, että tässä vaiheessa ei ole selvillä, millaisia ehtoja rahoittaja asettaa sille, mihin avustuslajiin tai toimintaan leikkaukset kohdentuvat vai supistetaanko avustuksia tasaisesti kaikesta toiminnasta. Toisaalta ei ole myöskään selvillä, minkä tasoisesti avustusleikkaukset kohdistuvat eri järjestöihin. Järjestövastaajat totesivat, että avustusleikkausten merkitystä vähentäisi se, että järjestöille jäisi riittävästi autonomiaa päättää jäävän rahoituksen kohdentumisesta. Mikäli päätökset tekee rahoittaja omista lähtökohdistaan, myös perustoiminnan katsotaan vaarantuvan.

”Se riippuu täysin siitä, että kohdistuuko leikkaukset juuri meihin. Että tullaanko säästöt toteuttamaan ns. juustohöylällä vai leikataanko joltain toiminnalta rahoitus kokonaan. Tässä pitää koko ajan kehittää muuta varainhankintaa.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Mitä toimintaa joutuisimme jättämään tekemättä, riippuu paljolti siitä, onko päätös meidän vai rahoittajan. Jos leikkaus esim. kohdentuisi suoraan kurssitoiminta-avustukseen, emme pysyisi tarjoamaan tätä toimintaa kohderyhmillemme nykyisessä laajuudessa, vaikka jo nyt kysyntä/tarve ylittää tarjonnan moninkertaisesti.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Riippuu täysin siitä, mihin leikkaukset kohdennetaan. Jos kaavailtu summa kohdennettaisiin investointiavustuksiin ja kehittämishankkeisiin, ei järjestömme sinällään joutuisi jättämään mitään tekemättä. Voisimme jatkaa kehittämistoimintaa perustoimintana. Jos leikkaus kohdentuu yleisavustuksiin, olisimme vaikeuksissa. Suurta avustusleikkausta kun ei voisi ainakaan välittömästi kompensoida isolla jäsenmaksun korotuksella ainakaan täysimääräisesti.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Valtionavustusleikkausten ennakoitujen vaikutusten järjestöihin ja niiden kohderyhmiin voi hahmottaa kohdentuvan jäsenten ja kohderyhmien hyvinvointiin, tiedonsaantiin ja tukeen, palkatun henkilöstön asiantuntijatyöhön ja järjestön toimintamuotoihin sekä sosiaali- ja terveystalouteen (taulukko 2).

Avustusleikkausten vaikutukset eivät ole kompensoitavissa toiminnan tehostamisella vaan niiden toteutuessa tarvittaisiin toiminnan karsimista ja tätä vastaavia henkilöstövähennyksiä. Palkatun henkilöstön irtisanomiset ovat yleisin toimenpide niin valtakunnallisissa kuin alueellisissakin järjestöissä. Alueellisissa yhdistyksissä on yleensä vähän palkattuja työntekijöitä, joten toimintaresurssit ovat useimmilla jo entuudestaan niukat. Tämän pelätään johtavan yhdistyshallinnon rapautumiseen.

”Joudumme irtisanomaan tiloja ja työntekijöitä.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Henkilöstömenoista jouduttaneen leikkaamaan ja sisältöä rajaamaan merkittävästi. Toiminnan kehittäminen hidastuu merkittävästi, kun talous on vedetty ääriään myöten tiukalle.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Yhdistyshallinto muuttuu entistä ohuemmaksi ja sen hoitaminen haavoittuvammaksi.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Vaikutusketju henkilöstöön ulottuu välittömiä irtisanomisia tai lomautuksia laajemmalle: rahoituksen epävarmuus nakertaa henkilöstön työhyvinvointia ja sitoutumista sekä vaikeuttaa järjestöjen mahdollisuuksia rekrytoida – ja pitää – osaavaa työvoimaa. Vastaajat muistuttavat, että palkatun henkilöstön vähetessä myös tuki ja koordinaatio vapaaehtoisille vähenee, mikä supistaa helposti vapaaehtoisten määrää. Vapaaehtoisille tarjottava ammatillinen tuki on erityisen tärkeää, kun kyse on saman vaikean elämäntilanteen kokeneista vertaistukijoista.

”Osaaminen on henkilöstössä. Leikkaukset tarkoittaisivat vähemmän henkilökuntaa, jolloin palveluita olisi vähemmän tarjolla. Henkilöstö todennäköisesti uupuisi.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Vähemmän tukea vapaaehtoisille, mikä heijastuu kohderyhmän tavoittamiseen ja vertaistuen toteutumiseen. Väheneekö kurssitoiminta?”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Rahoituksen supistumisen arvioidaan vaikuttavan väistämättä toiminnalla tuettavien ihmisten, jäsenistön tai kohderyhmien saamaan tukeen. Vastaajat korostivat tarvetta priorisoida sitä, keille toimintaa ensisijaisesti tehdään ja millaisia toimintamuotoja voidaan tarjota. Riski jäädä järjestön toiminnan ulkopuolelle näyttäytyy suurimpana pienimpien ryhmien, haja-asutusalueilla asuvien tai järjestönkin toiminnassa erityisintä tukea tarvitsevien ihmisten kannalta. Osa näistä ihmisistä ei hakeudu julkisiin palveluihin, joten he jäisivät kokonaan tuen ja palvelujen ulkopuolelle.

”Yhdistyksen toimintaa pitää priorisoida ja ottaa sieltä mukaan vain kaikkein oleellinen. Se karsii pois erityisesti huonokuntoisia ja kotiin jääviä kuntoutujia.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Meiltä jäisi toiminnasta pois erityisesti uusien kohderyhmien, kuten vammaisten, maahanmuuttajien sekä erityistarpeisten nuorten, toiminnan kehittäminen. Meidän tulee leikkausten iskiessä keskittyä vain ydinryhmäämme eli sellaisten nuorten kokemusasiantuntijuuden edistämiseen, joilla on jo valmiuksia osallistua kehittämiseen ja päätöksentekoon kokemusasiantuntijoina.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Harva työskentelee kohderyhmämme parissa eli he jäisivät ilman tukea ja palveluja.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Vähän pois kaikilta -malli vähentäisi resursseja tukea kohderyhmäämme, mikä on ongelma erityisesti loppukäyttäjille, koska tarjoamamme tuki on täydessä käytössä. Iso osa meiltä apua hakevista ei saa/hae apua kunnallisista tai maksullisista yksityisen sektorin palveluista.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Leikkaus tarkoittaisi sitä, että turvaamme pääsääntöisesti hyvinvoivien nuorten kokemusasiantuntijana toimimisen mahdollisuuksia. Jos meidän kahdesta työntekijäresurssista leikataan, meillä ei ole mahdollisuuksia tavoittaa ja räätelöidä toimintaamme heikommassa asemassa olevien, vähemmistö- ja/tai erityistarpeisten nuorten tarpeisiin.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Vastauksissa toistuu tukea tarvitsevien ihmisten kannalta huolestuttavana piirteenä erilaisten kasvokkaisten tapaamisten niukentuminen. Tämä näkyy esimerkiksi läsnätilaisuuksien siirtymisenä verkkoon. Erityisen suuressa karsintariskissä ovat monenlaiset ehkäisevät toiminnot, kuten matalan kynnyksen kohtaamispaikat sekä vertaistuki ja muu vapaaehtoistoiminta. Vähennyksiä pohditaan myös kerhoihin ja muuhun virkistystoimintaan. Lopetettavat toiminnot ja kiihtyvä siirtyminen kasvokkaisista kohtaamisista digipalveluihin rajaa osan ihmisistä ulos järjestöjen toiminnasta. Toisaalla niukkeneva resurssi vähentää järjestöjen mahdollisuuksia etsivään työhön, tukea tarvitsevien ihmisten tavoittamiseen.

”Digitaalisia palveluja, kuten chat- ja videotapaamisia voitaisiin ylläpitää, mutta järjestömme kohderyhmässä on paljon niitä, jotka tarvitsevaa kohtaavaa tukea ja apua eikä kaikilla ole osaamista digipalvelujen käyttöön.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Mahdollisuudet kasvokkaiseen lähellä saatavaan vertaistukeen vähenisivät.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Läheis- ja omaishoitajien kasvokkaisia tilaisuuksia vähemmän.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Se tarkoittaa, että suuri osa avun tarvitsijoista jäisi ilman tukipalveluita. Meillä on nykyisellään jo riittämättömät resurssit ja jonoa palveluihin. Tarjoamme sellaista osaamista, jota ei muualta saa joten tämä varmasti näkyisi esim. rikosten lisääntymisessä ja vankiloiden täyttymisenä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Meiltä saisi sen jälkeen apua pääsääntöisesti todennäköisesti vain sähköisesti yhteyttä ottamalla. Tämä heikentäisi kaikista heikoimmassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia edes hakeutua apumme piiriin. Tällä tavoin meidän(kin) järjestömme luisuisi auttamaan niitä, jotka pystyvät toimimaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa, mutta emme enää tavoittaisi niitä, joilla ei ole taitoja ja laitteita digiyhteiskuntaan. Meillä on yllättävän paljon asiakkaita, joiden ainoa tapa kommunikoida on henkilökohtainen käynti tai puhelu.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Vähemmän autettuja lapsia, nuoria ja lapsiperheitä. Vähemmän tukihenkilötoimintaa, vähemmän vanhempainryhmiä, vähemmän vanhemmuuden, arjen ja elämänhallinnan tukea lapsiperheille.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Kaikki lisäarvona toteutetut haavoittuvassa asemassa olevien palveluiden saatavuuden kapeutuminen, aukioloaikojen lyhennykset, ei enää viikonloppu- tai yöaikoina avoinna. Matalan kynnyksen palveluiden osakaistaminen = vähemmän palkattuja ihmisiä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Eri toimijoiden vaikuttavan ehkäisevän päihdetyön osaamisen vahvistaminen ainakin vähenisi ja se vaikuttaisi kansalaisille suunnattujen palvelujen laatuun.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Kaikille avoimien ns. matalan kynnyksen toimintojen määrää jouduttaisiin karsimaan, koska toimintaa paljolti järjestetään vuokratiloissa.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Meidän olisi vaikeampaa löytää avun ja tuen tarpeessa olevia ihmisiä. Tässä ja nyt -periaatteella toimiminen vähenisi eli toiminnasta tulisi oletettavasti enemmän ajanvarausperusteista, jolloin kohderyhmäämme olisi vaikeampaa tavoittaa. Hyväksikäytön riski kasvaa ja haavoittuvassa asemassa olevan kohderyhmämme olisi vaikeampaa löytää tarvitsemiaan palveluja ja päästä niihin, jos esim. jalkautuvaa palveluohjausta jouduttaisiin paljon karsimaan.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että järjestöjen kohderyhmien kannalta toiminnan supistaminen näkyisi ihmisten monen tasoisena hyvinvoinnin heikentymisenä ja eriarvoisuuden kasvuna. Yksinäisyys sekä päihde- ja mielenterveysongelmat syvenisivät ehkäisevän toiminnan rapautuessa, eikä esimerkiksi väkivallalla oireilevien nuorten tilanteisiin kyettäisi puuttumaan riittävän ajoissa.

”STEA leikkaukset kohdentuvat suoraan jo heikossa asemassa olevien ihmisten tukimuotoihin. Niiden päättyessä ihmisten eriarvoisuus, polarisaatio ja yhteiskunnan turvallisuus heikkenee.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Osallisuus ja osallistuminen vähenisivät. Ihmiset olisivat enemmän yksin/kotona. Vertaistuki vähenisi.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Ennalta ehkäisevien toimien vähentyessä päihde- ja pelihaitat kasvaisivat.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Eriarvoisuus voi kasvaa, vammaisten ihmisten etuja vaikeampi ajaa (pienemmät resurssit siihen), vertaistukitoiminta voi vähentyä, jolloin sosiaalinen turvallisuuden tunne ja hyvinvointi voi huonontua. Vertaistuki vakavassa sairaudessa on tutkitusti tärkeää.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Tuki heikkenisi erityisesti niille, jotka ovat vasta riskissä ajautua vahvan tuen piiriin. Tuki hyvän ylläpitämiselle vähenisi. Pitkäaikaissairaille tarkoittaisi suurentunutta riskiä saada uusi erikoissairaanhoitoa vaativa tautitapahtuma, huonompaa hoitotulosta ja elämänlaadun heikkenemistä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Erilaisten terveydellisten ja sosiaalisten riskien preventiivtyö johtaa ongelmien kärjistymiseen sekä pitkittymiseen ja tulee sekä yksilöille itselleen että yhteiskunnalle kalliiksi. Yhteiskunnan marginaalissa eläviin ihmisiin kohdistuvan hyväksikäytön ja väkivallan riski kohoaa ja heillä ei ole kykyä/jaksamista/tietoa hakea suojelua, turvaa ja oikeuksiaan.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Ohjaus, neuvonta ja muu tuki päihdetoipujien vapaaehtois- ja vertaistoiminnalle vähenisivät. Tämä heikentäisi päihdetoipujien mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa pitkäkestoista tukea, mikä kasvattaisi sote-palvelujärjestelmän kuormitusta. Päihdetoipujien ääni kuuluisi heikommin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Ehkäisevän toiminnan ja muun järjestötyön väheneminen koskettaisi laajasti eri väestöryhmiä, koska yhdistysten toiminta tavoittaa lukuisia väestöryhmiä. Heikennykset osuisivat niin kuormittuneisiin lapsiperheisiin, tukea tarvitseviin nuoriin, päihde- ja mielenterveyskuntoutujiin, eri tavoin pitkäaikaissairaisiin ihmisiin, omaishoitajiin ja -hoidettaviin, muihin ikääntyneisiin, maahanmuuttajiin, viittomakielisiin sekä monissa muissa haastavissa elämäntilanteissa eläviin ihmisiin.

”Vanhemmat, lapset ja nuoret saisivat vähemmän tukea perheelle vanhempien erotessa ja muissa yhden vanhemman perheiden tilanteisiin liittyvissä haasteissa. Perhetilanteet pääsisivät useammin kriisiytymään, koska ennaltaehkäisevää tukea ei olisi niin hyvin tarjolla.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Heikentäisi monikulttuuristen perheiden ja lasten hyvinvointia, kuuluvuuden tunnetta ja osallisuutta. Heikentäisi kohderyhmän mahdollisuuksia löytää yhteisö ja saada tukea omiin spesifeihin kysymyksiin.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Edistämme kotoutumista, joten tietenkin pelkäämme leikkausten aiheuttavan eriarvoisuuden kasvamista sekä ihmisten syrjäytymistä ja radikalisoitumista.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Väkivallalla oireilevien nuorten tilanne pahenee entisestään ja se voi häiritä yhteiskuntarauhaa, jos tilanne pääsee eskaloitumaan. Korjaaminen on entistä vaativampaa ja kalliimpaa mitä pidemmälle tilanteen annetaan kehittyä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Nuorten asumistaitoihin vaikuttaa, asumisen ongelmat lisääntyvät ja sitä myöten maksuvaikeudet ja sitä myöten nuorten asunnottomuus voi lisääntyä. Moninaisia hyvinvoinnin vaikutuksia: maksuhäiriömerkinnät, kiinnittyminen työhön tai opiskeluun, elämänhallinta...”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Emme pystyisi toteuttamaan sydänterveyttä edistäviä toimia, jolloin sydänsairaudet tod.näk. lisääntyisivät”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Järjestöjen jäsenten ja kohderyhmien kannalta on huolestuttavaa, että valtionavustusleikkaukset osuisivat myös tiedottamiseen sekä kohderyhmien neuvontaan ja kurssitoimintaan. Kuusi järjestöä mainitsee painetuista jäsenlehdistä luopumisen, lisäksi vähennettäisiin painettuja esitteitä ja muita aineistoja. Järjestöjen toiminnassa on keskeistä tuottaa kohderyhmälle, vaikkapa vastasairastuneille, ajankohtaista tietoa sairaudesta sekä siihen tarjolla olevasta tuesta ja palveluista. Toisaalta järjestöt tukevat jäseniään tuen ja palvelujen saamisessa. Avustusleikkausten ennakoidaan osassa järjestöjä vähentävän mahdollisuuksia jäsenistön edunvalvontaan.

”[...] Suora neuvonta ja edunvalvonta vähenisi.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Selkokielisen ja kuvin tuetun materiaalin tuottaminen vähenisi. Joutuisimme sulkemaan osan neuvontapalveluistamme, jolloin kohderyhmämme mahdollisuus saada tietoa oikeuksistaan ja palveluista heikkenisi.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Eriarvoisuus lisääntyy paljon, digimahdollisuus ei ole jokaisella ja ikääntymisen myötä meistä jokainen syrjäytyy niistä.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Materiaalia vähemmän räätälöitynä esim. maahan muuttaneille tai kielivähemmistöille. Vähemmän koulutuksia tarjolla.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Tiedontuotanto ja välittäminen vähenee, jonka seurauksena vanhemmat eivät saa tarvitsemaansa tietoa lastensa tukeen, kuntoutukseen tai palveluihin liittyen. Kaikki tämä aiheuttaa syrjäytymistä ja eriarvoisuuden lisääntymistä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Yleinen tietoisuuden kasvattaminen on kohderyhmällemme tärkeää stigman ja häpeän vähentämisen kannalta ja vaikuttaa suoraan heidän hyvinvointiinsa. Kohderyhmämme palvelut ovat jo nyt heikolla tolalla, emmekä pystyisi nostamaan epäkohtia esille.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Liiton edunvalvonta ja vaikuttamistoiminta vähenisi, emmekä voisi enää ylläpitää neuvoantavaa palvelua (meillä sama henkilö hoitaa nämä tehtävät, ja pienemmällä resurssilla palvelu ei pyöri), aktiivinen tiedottaminen ja paperinen jäsenlehti lopetettaisiin (asiakkaat tarvitsevat vammansa vuoksi selkokielistä paperilehteä, mutta sitä ei voisi ylläpitää).”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Useat vastaajat ennakoivat järjestöille tyypillisen uusien toimintamuotojen kehittämisen olevan vaakalaudalla: hankkeista arvioi karsivansa sangen moni yhdistys. Myös järjestöjen vaikuttamistyötä arvioidaan voitavan tehdä aiempaa vähemmän. Vaikuttamistyön vähetessä vähenee myös tieto eri

väestöryhmistä ja heidän erityisistä tuentarpeistaan.

”Joudumme karsimaan ensimmäiseksi pois sellaiset positiot, joissa valtaosa työstä on kehittämistä ja laatutyötä. Myös vaikuttaminen on leikkausuhan alle. Viimeiseksi karsintalistalla ovat tukipalvelut kohderyhmillemme, joista toivottavasti pystymme pitämään kiinni.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Kehittämisen-, asiantuntija- ja vaikuttamistyö ovat tärkeitä järjestötoiminnan alueita - järjestöjen tehtävä on kehittää yhteiskuntaa ja tuoda oma asiantuntemuksensa yhteiskunnan prosesseihin. Tähän ei kuitenkaan kanavoidu yksityisiä lahjoituksia, joten valtionavustusten leikkaus todennäköisesti leikkaisi niitä toimintoja merkittävästi.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Järjestön toimintamuodoissa neljänneksen valtionosuuden leikkaus näyttäytyisi vastaajien mukaan myös aluetyölle ja paikallisyhdistyksille tarjottavan tuen supistumisena. Valtakunnalliset järjestöt eivät pysty tukemaan enää yhtä laajasti jäsenyhdistyksiään ja vapaaehtoisiaan, mikä voi merkitä esimerkiksi vapaaehtoisvoimin tarjottavan alueellisen vertaistuen näivettymistä. Paikoin ennakoidaan yhdistysten toiminnan keskittymistä suurimpiin kaupunkeihin.

”Aluetyö olisi todennäköisesti se, mikä jäisi ensimmäisenä pois. Alueellinen vaikuttaminen ja tiedonvälitys ja vapaaehtoistoimijoiden tukeminen.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Alueellisten tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämisen vähentämistä ja siirtymistä enemmän valtakunnallisten tilaisuuksien järjestämiseen, koska majoitus- ja matkustuskuluja halutaan ehkä entisestään vähentää.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Ainakin alueellisia live-toimintoja eli erimerkiksi vertaisryhmiä ja neuvontatapahtumia vähennettäisiin ja vapaaehtoisten tukea vähennettäisiin.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Paikallisyhdistyksillemme se voisi osalle tarkoittaa toiminnan lakkauttamista. Liitolle toiminnan supistuminen ja joko vaikuttaminen tai paikallisyhdistysten tuki jäisi tekemättä tai molempia tehtäisiin vain vähän.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Eläkeläistoiminnalla on suuri ennaltaehkäisevä merkitys monen eläkeläisen hyvinvoinnin kannalta. Paikallisyhdistysten toimintaedellytykset ja jatkuvuus olisivat uhattuna, jos keskusjärjestön tuki niille vähenee merkittävästi.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Vastaajilta ei tiedusteltu vaikutuksia muiden tahojen palveluihin. Silti vastaajat nostivat esille, että julkisiin palveluihin kohdistuisi nykyistä enemmän painetta järjestöjen tuen ja palvelujen sekä ehkäisevän työn vähetessä. Monet yhdistykset pohtivat ammattilaisten kouluttamisesta luopumista, jolloin erityisasiantuntemus järjestöjen osin hyvin erityisistä kohderyhmistä kapenee julkisissa palveluissa. Ammattilaisten osaaminen erityisryhmien kohtaamisessa heikkenee ja näiden ihmisryhmien kokemukset eivät enää kuuluisi päätöksenteossa ja hoitopolkuja kehitettäessä. Näin ihmisten saama palvelu ja tuki olisivat laadultaan huonompia.

”Ohjaus, neuvonta ja muu tuki päihdetoipujien vapaaehtois- ja vertaistoiminnalle vähenisivät. Tämä heikentäisi päihdetoipujien mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa pitkäkestoista tukea, mikä kasvattaisi sote-palvelujärjestelmän kuormitusta.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Kohderyhmät ovat jo nyt toteutettavissa leikkauksissa ja priorisoinneissa erittäin heikoilla. Erityisen surkeaan asemaan päätyvät pienten paikkakuntien ihmiset.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Järjestöjen toiminnan keskeytyminen tai lakkautuminen lisää lakisääteisten palvelujen käyttöä ja siten jäsenkuntamme ammatillisen työn määrää.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Vähemmän kohtaamisia, vertaistukea, tietoa sairaudesta. Julkisen terveydenhuollon tuki supistuu ja samoin järjestöjen tuki supistuu, vaikka avuntarve kasvaa. Näkyy tulevaisuudessa kalliiden hoitojen / hoivan lisääntymisenä. Ennaltaehkäisy näivettyy vammaisten ja sairaiden henkilöiden kohdalla.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Osa vastaajista näki ihmisten tippuvan niin järjestöjen kuin julkistenkin palvelujen turvaverkoista. Tämä olisi seurausta ympäri vuorokauden avuntarvitsijat tavoittavien toimintamuotojen alasajosta ja yhdistysten vähenevästä palveluohjauksesta julkisiin palveluihin. Osa järjestöistä myös kohtaa toiminnassaan sellaisia ihmisryhmiä, joille ei kukaan muu tarjoa kohdennettua tukea.

”Vähemmän kohtaamisia, vertaistukea, tietoa sairaudesta. Julkisen terveydenhuollon tuki supistuu ja samoin järjestöjen tuki supistuu, vaikka avuntarve kasvaa. Näkyy tulevaisuudessa kalliiden hoitojen / hoivan lisääntymisenä. Ennaltaehkäisy näivettyy vammaisten ja sairaiden henkilöiden kohdalla.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Kohderyhmämme tunnistetaan huonosti terveydenhuollossa, ja suuri osa jää ilman hoitoa ja tukea. Jos me emme tue heitä, kukaan muukaan ei tee sitä.”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”[...] Kohderyhmämme edustaessa hyvin harvinaista populaatiota he ja heidän läheisensä voisivat jäädä vaille tukea, tietoa ja neuvontaa, eikä harvinaisuuden takia poikkeuksellisen tärkeä vertaistoiminta olisi enää mahdollista. Julkisella sektorilla ei ole sitä osaamista ja valtakunnallista tietoa, jota järjestömme pystyy tarjoamaan. Koska kohderyhmämme on hauras ja monen terveydentila heikko, yksilöt eivät välttämättä itse kykene valvomaan oikeuksiaan tai jaksaa etsiä tietoa taikka löydä vertaisia muuta kautta. [...]”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Erityisen huolissani olen em. kohderyhmistä, joille ei ole hyvinvointialueen puolesta osoittaa mitään mielekästä päivääaikaista tekemistä, mahdollisuutta kuulua yhteisöön ja tulla kohdatuksi. Tämä lisännee painetta perustason terveydenhuoltoon, erityisesti mt- ja päihdepalveluihin ja lopulta erikoissairaanhoidon (ml. psykiatriset osastohoitajaksot). Yksinäisyys, syrjäytyminen ja mielenterveysongelmat saattaisivat kärjistyä, olisi helpompaa jättäytyä yhteiskunnan ulkopuolelle.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Jotkut asiakasryhmät tai alueet jäisivät kokonaan ilman erityisasiantuntemusta vaativia matalan kynnyksen palveluita. Palveluohjausta ei voida toteuttaa, joten myös julkisten palveluiden ulkopuolelle jäämisen riski kohoaa merkittävästi. [...]”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

Erityisesti aluetoiminnassa valtionavustusleikkausten ennakoidaan vähentävän järjestöjen sidosryhmäyhteistyötä alueen viranomaistahojen kanssa. Sen katsotaan johtavan eri toimijoiden osaamisen ja yhteisen toimintaympäristön hahmottamisen kapeutumiseen.

”Ammattilaiset ei saisi tietoa ja koulutusta ja tätä kautta ei tule osaamista kentälle ja järjestöjen ja hyvinvointialueiden yhteistyö vähenee. [...]”

VALTAKUNNALLINEN JÄRJESTÖ

”Järjestöjen ja julkisen sektorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä koko maakunnan/hva:n alueella.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

”Kaikkea tietoa sairaudesta ja sen hoidosta ei välttämättä saada terveystieteiden kautta, vertaistuki tärkeää.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

Järjestöjen vastauksista ilmenee, että avustusleikkauksesta seuraa monesti vaikutusketju, joka ulottuu järjestön henkilöstö- ja toimintamuotovähennyksistä kohderyhmän tilanteen heikentymisen kautta julkisten palvelujen kuormitukseen. Mikäli avustusleikkauksia toteutetaan laajasti eri väestöryhmiä tukeviin järjestöihin, kohdistuu myös julkisiin palveluihin lisääntyvää palvelujen kysyntää monesta eri suunnasta. Muutamat vastaajat pohtivat valtionavustusten leikkausten vaikutuksia hyvinvointialueiden kireän taloudellisen tilanteen rinnalla. Tällöin alueen asukkaiden tuen ja palveluiden ylläpitoon ei ole realistista odottaa isoa korvaavaa panostusta julkisista palveluista.

”Perheiden avuntarve, taloudelliset ongelmat, haasteet vanhemmuudessa ja lasten ongelmat ovat kasvaneet viime vuosina selvästi. Samaan aikaan hyvinvointialueet joutuvat yhä tarkemmin miettimään, keitä pystytään auttamaan niukkenevilla resursseilla. Jos tähän lisätään vielä sotejärjestöjen avustusten jättileikkaukset, on iso kriisi käsillä. Lasten pahoinvointi ja mielenterveysongelmat lisääntyvät, yhä useampi putoaa yhteiskunnan ulkopuolelle, väkivalta ja rikollisuus kasvavat. Tämä kehitys on jo menossa ja voimme joko kiihdyttää tai laannuttaa sitä.”

ALUEELLINEN JÄRJESTÖTOIMIJA

TAULUKKO 2.**Vuodelle 2027 suunniteltujen valtionavustusleikkausten ennakoitut vaikutukset järjestöjen toimintaan ja niiden kohderyhmien ihmisten hyvinvointiin.****Järjestöjen kohderyhmien hyvinvointi, tieto ja tuki**

Entistä harvempi saa järjestön tukea ja palvelua

Riski jäädä myös julkisten palvelujen ulkopuolelle

Vähemmän tietoa ja koulutusta sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta sekä näihin tarjottavasta tuesta ja palveluista

Kasvokkainen ja henkilökohtainen tuki vähenee, vähemmän vertaistukea

Vähemmän suoraa edunvalvontaa palvelujen saamiseksi

Osallisuus ja hyvinvointi heikkenee, yksinäisyys ja eriarvoistuminen lisääntyy

Esimerkiksi päihdehaittojen kasvua, mielenterveysongelmien syvenemistä, väkivallan lisääntymistä, perheiden kriisitilanteiden kärjistymistä, pitkäaikaissairauksien varhaisempaa puhkeamista, vähemmän tukea maahanmuuttajille, nuorten asumistaitojen heikentymistä

Palkatun henkilöstön asiantuntijatyö

Henkilöstön irtisanomiset, lomautukset, osa-aikaistamiset; vapaita toimia ei täytetä

Verkostomainen työote vähenee

Järjestön toimintamuodot

Neuvonnan ja edunvalvonnan supistaminen

Tiedontuotantoa karsitaan, vähemmän aineistoja, tiedottamista ja koulutusta, painettu jäsenlehti lopetetaan

Vaikuttamistoiminta vähenee

Kehittämistyö vaikeutuu, vähemmän hankkeita

Ehkäiseviä toimintamuotoja vähemmän, matalan kynnyksen toimintamuotojen karsiminen, kohtaamispaikan sulkeminen tai aukioloaikojen kaventaminen

Vertaistuen ja vapaaehtoistoiminnan sekä niiden ammatillisen ohjauksen karsiminen

Kerhot ja muu virkistystoiminta vähenee

Vähemmän tukea jäsenyhdistyksille ja aluetoiminnalle

Alue- ja paikallisyhdistyksen toiminnan lopettaminen tai supistaminen, toiminnan keskittymistä isoihin kaupunkeihin

Hallinnon kulujen karsinta, toimitilojen myynti

Osallistumismaksujen korotus

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Mahdollisuus tarjota vähemmän koulutusta ja aineistoja ammattilaisille

Tieto kohderyhmästä, sen tuentarpeista ja toimivista tukimuodoista ei välity päätöksentekoon ja julkisiin palveluihin

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kysyntä ja kuormitus kasvaa

Ehkäisevän työn vähetessä korjaavien palvelujen tarve lisääntyy

Kustannukset kasvavat

Alueellinen sidosryhmäyhteistyö järjestöjen kanssa vähenee

100 miljoonan euron leikkaus valtionavustukseen vaikuttaa toimintaan

VALTAKUNNALLISET JÄRJESTÖT

Erittäin paljon

Paljon

ALUEELLISET JÄRJESTÖTOIMIJAT

Erittäin paljon

Paljon

Seuraukset järjestöjen valtionavustuksen 100 miljoonan euron leikkauksesta

järjestöjen henkilöstöä irtisanotaan

alue- ja paikallistoimintaa supistetaan

osa ihmisistä jää järjestöjen tuen ulkopuolelle

julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kuormitus kasvaa

vähemmän tietoa, koulutusta, neuvontaa ja edunvalvontaa

niukemmin ehkäisevää toimintaa, vertaistukea ja vapaaehtoistoimintaa

kehittämistyö ja hankkeet sekä vaikuttaminen vähenee

päätäjät ja sote-ammattilaiset tietävät vähemmän erityisryhmien tarpeista

Yhteenveto:

Raju leikkaus valtionavustuksiin syventää heikoimmin voivien ahdinkoa

HALLITUSOHJELMASSA LINJATAAN, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksia leikataan 100 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Huoli tulevista leikkauksista on jo nyt järjestöillä laajaa. Tällä hetkellä jo puolet järjestöistä pitää sitä suurimpana uhkana toiminnalleen, ja lähitulevaisuudessa kaksi kolmesta nimeää valtionavustusleikkaukset merkittävänä toimintaansa säätelevänä seikkana.

Valtionavustusleikkausten vaikutukset ennakoidaan mittaviksi. Valtakunnallisista järjestöjohtajista 87 prosenttia ja alueellisista järjestövastaajista 79 prosenttia pitää vaikutusta erittäin suurena tai suurena järjestönsä toiminnalle. Toimintaa lapsille ja nuorille tarjoavissa järjestöissä vaikutukset arvioidaan vielä muita merkittävämmiksi. Vaikutuksia lisää järjestöjen suuri STEA-avustusriippuvuus.

Tällä hetkellä leikkauksien toteutustavasta on epätietoisuutta. Kohdentuvatko ne tietyn tyyppiseen avustukseen tai toimintaan vai laajasti kaikkeen, sekä missä määrin järjestöillä on autonomiaa päättää leikkauksista oman toiminnan näkökulmasta. Järjestöt pyrkivät minimoimaan kielteisiä vaikutuksia tukea tarvitseviin ihmisiin. Avustusleikkaukset johtavat kuitenkin useassa järjestössä henkilöstön irtisanomisiin ja toiminnan supistamiseen.

Järjestöt joutuvat priorisoimaan, mille ryhmille toimintaa voidaan jatkossa tarjota. Osa nykyisistä toimintaa käyttävistä – ja uusista toimintaa tarvitsevista – rajataan leikkausten vuoksi pois toiminnan piiristä. Rajaukset osuvat herkästi pienimpiin ryhmiin, heikoimmin voiviin sekä etäämpänä asuviin ihmisiin. Osa järjestöjen tavoittamista ihmisistä ei saa tai hae apua julkisista palveluista. He uhkaavat jäädä kokonaan tuen ja palvelujen ulkopuolelle. Tilanne on ristiriitainen monelle järjestölle, sillä tukea tarvitsevien ihmisten määrä on monilla järjestöillä lisääntynyt.

Huolestuttavaa avustusleikkauksissa on se, että ne näyttävät osuvan kipeästi järjestöjen ydintoimintoihin: neuvontaan ja tiedonvälittämiseen sairaudesta, vammasta tai elämäntilanteesta, asianosaisten ja ammattilaisten kouluttamiseen, kasvokkain tapaamisiin sekä ehkäiseviin toimintamuotoihin. Erityisen uhkaavalta näyttää vertaistuen ja muun vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus sekä matalan kynnyksen

kohtaamispaikkojen tilanne. Järjestöissä ennakoidaan supistumista myös jäsenten suoraan edunvalvontaan sekä päättäjille ja julkisiin palveluihin suuntautuvaan vaikuttamistoimintaan. Siten päättäjien ja sote-ammattilaisten tietoisuus järjestöjen tavoittamista ihmisistä ja heidän tuentarpeistaan vähenee.

Järjestöjen tukea tarvitseville avustusleikkaukset merkitsevät supistuvan toiminnan ja muun tuen vähenemisen vuoksi heikentyvää hyvinvointia ja osallisuutta sekä yksinäisyyden ja eriarvoisuuden lisääntymistä. Kuormittavassa elämäntilanteessa monilta katoaa helposti lähestyttävä apu, jolloin vaikeudet pääsevät syvenemään. Sosiaali- ja terveystalouden tarve ja siten kustannukset kasvavat. Hyvinvointialueiden ammattilaisilta vähenee monin paikoin järjestöjen tarjoama koulutus ja erityisasiantuntemus.

Mikäli avustusleikkaukset kohdistuisivat yhtä suurina eri kokoiisiin järjestöihin, veisi se monilta taloudeltaan ja henkilöstöltään pieneltä järjestöltä toimintaedellytykset. Toinen järjestökentän kannalta jännitteinen piirre liittyy siihen, että avustusleikkaukset uhkaavat alue- ja paikallistoimintaa. Monet vastaajat ennakoivat paikallis- ja aluetoiminnan tuen vähenemistä. Tämä tarkoittaa vähemmän ammatillista tukea paikallistason vapaaehtoisille ja vertaisille, toiminnan keskittämistä isompiin kaupunkeihin ja jopa joidenkin yhdistysten toiminnan lopettamista. Pahimmillaan yhdistysten vetäytyminen maaseutumaisilta paikkakunnilta ja alueilta vahvistaa lumipalloilmiötä, jossa syrjäalueet näivettyvät myös yhdistysten karatessa julkisen ja yksityisten palvelujen perässä keskuksiin.

Osa vastaajista mainitsi keinoja varautua avustustason tippumiseen. Näitä olivat vaihtoehtoiset rahoitushaut, avoimien toimien täyttämättä jättäminen, hallinnon tehostaminen, säästöt toimitiloista ja järjestöyhteistyön lisääminen muun muassa taloushallinnossa. Kompensoivilla toimilla ei ole kuitenkaan mahdollisuus kattaa avustustason mittavaa leikkausta. Lisäksi monet järjestöt ovat jo aiemmin säästäneet tuntuvasti esimerkiksi hallinnostaan ja toimitiloistaan.

Lähteet

H

Hallitusohjelma 2023 (2023). Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 58:2023. Saatavana: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>>.

L

Liikanen, Erkki & Hyssälä, Liisa & Kivistö, Kalevi & Soininvaara, Osmo & Wideroos, Ulla-Maj & Pekkarinen, Teemu (2021). Suomalainen rahapelijärjestelmä muutoksessa. Tulevaisuuden vaihtoehtoja. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:12. Saatavana: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-832-1>>.

S

STEA (2024). Sosiaali- ja terveysjärjestöjen STEA-avustusten rahoitusmallin uudistus 2020–2026. Verkkosivu. Luettu 20.2.2024. Saatavana: <<https://www.stea.fi/tietoa-steasta/sosiaali-ja-terveysjarjestojen-stea-avustusten-rahoitusmallin-uudistus-2020-2026/>>

STM (2024). Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen toimintaan 383,59 miljoonaa euroa vuonna 2024. Tiedote 22.2.2024. Saatavana: <<https://stm.fi/-/sosiaali-ja-terveysalan-jarjestojen-toimintaan-383-59-miljoonaa-euroa-vuonna-2024>>.

STM (2019). Sosiaali- ja terveysministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomus vuodelta 2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:18. Saatavana: <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4048-2>>.

V

Valtioneuvoston asetus sote-alan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta 1059/2023. Annettu Helsingissä 30.11.2023. Saatavana: <Valtioneuvoston asetus sosiaali- ja terveysalan... 1059/2023 - Sädökset alkuperäisinä - FINLEX ®>.

Valtioneuvosto (2022). Rahapelituotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uusi rahoitusmalli. Yhteisymmärrysmuistio 8.2.2022. Luettu 20.2.2024. Saatavana: <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/104236898/Rahapelituotoilla+rahoitettavien+yleishy%C3%B6dyllisten+toimintojen+uusi+rahoitusmalli_FINAL.pdf/a623bb09-b3a3-4230-308f-500b88f34862/Rahapelituotoilla+rahoitettavien+yleishy%C3%B6dyllisten+toimintojen+uusi+rahoitusmalli_FINAL.pdf?t=1644326410914>.

Valtion talousarvioesitykset (2024). Talousarvioesitys 2024. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Valtiovarainministeriö. Luettu 20.2.2024. Saatavana: <<https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2024&lang=fi&main-doc=/2024/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&id=/2024/tae/hallituksenEsitys/YksityiskohtaisetPerustelut/33/90/90.html>>.

Valtiovarainministeriö (2023). Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024–2027. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:26. Saatavana: <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-218-5>>.